

Türkiye’de İktidar ve Ana Muhalefet Partisinin Seçim Beyannamelerinin Cinsiyet Eşitsizliği Üzerinden Değerlendirilmesi

Süleyman EKİCİ
İnönü Üniversitesi
suleyman.ekici@inonu.edu.tr
ORCID ID: 0000-0001-8477-000X

Alpcan ACAR
İnönü Üniversitesi
alpcan.acar@inonu.edu.tr
ORCID ID: 0000-0002-2314-6702

Araştırma Makalesi	DOI: 10.31592/aeusbed.830208
Geliş Tarihi: 23.11.2020	Revize Tarihi: 23.03.2021
	Kabul Tarihi: 25.03.2021

Atf Bilgisi

Ekici, S. ve Acar, A. (2021). Türkiye’de İktidar ve Ana Muhalefet Partisinin seçim beyannamelerinin cinsiyet eşitsizliği üzerinden değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 287-306.

ÖZ

Bu çalışmada, 2002 yılı sonrası iktidar partisi (Adalet ve Kalkınma Partisi) ve ana muhalefet partisinin (Cumhuriyet Halk Partisi) genel seçim beyannamelerinde “kadın” ve “cinsiyet eşitsizliği” kavramlarını nasıl algıladıkları ve bu kavramlar üzerinden yaşanan sorunları nasıl ele aldıklarının incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla sürdürülen çalışmada, öncelikle cinsiyet ve cinsiyet eşitsizliği kavramları üzerinde durularak, Türkiye’nin cinsiyet eşitsizliği konusundaki mevcut durumunun analizi istatistikî verilerle ortaya konmuştur. Daha sonra da bu bilgiler ışığında her iki partinin genel seçim beyannameleri “kadın” ve “cinsiyet eşitsizliği” kavramları üzerinden incelenmiştir. Çalışmanın sonunda, her iki partinin belli noktalarda ortak paydada bulunduğu gözlemlenirken, bazı konularda farklı bakış açılarına sahip oldukları görülmüştür. Özellikle her iki partinin de kadınları ayrı bir seçmen grubu olarak değerlendirmeye başladığı kanaatine varılmıştır. Ek olarak hem iktidar partisinin hem de ana muhalefet partisinin kadınlara yönelik istihdam, eğitim, sağlık ve toplumsal boyutlarda pozitif ayrımcılığı benimsedikleri görülmüştür. Ayrıca her iki parti de seçim beyannamelerinde kadını, geleneksel rollerinden uzaklaştırmadan cinsiyet eşitliğini sağlamayı esas almıştır.

Anahtar Kelimeler: Kadın, cinsiyet, eşitlik, Adalet ve Kalkınma Partisi, Cumhuriyet Halk Partisi.

Evaluating Election Declarations Of the Ruling And The Main Opposition Parties in Turkey in Terms Of Gender Inequality

ABSTRACT

In this study, it is aimed to examine how the ruling party (Justice and Development Party) and the main opposition party (Republican People's Party) perceived the concepts of “women” and “gender inequality” in the general election declarations and how they deal with the problems experienced with these concepts. For this purpose, in this study, firstly, the concepts of gender and gender inequality were dealt with, these concepts were emphasized, analysis of the current situation about gender inequality in Turkey was demonstrated with statistical data. Then, in the light of this information, both parties’ general election declarations were examined on the concepts of "women" and "gender inequality". At the end of the study, it was observed that while both parties met at common points on certain points, they had different perspectives on some issues. In particular, it was concluded that both parties started to evaluate women as a separate voter group. It was also observed that both the ruling party and the main opposition party adopted positive discrimination against women in employment, education, health and social aspects. In addition, according to the election declarations, both parties aim to render gender equality without removing women from their traditional roles.

Keywords: Women, gender, equality, Justiceand Development Party, Republican People's Party.

Giriş

Serbest seçimler demokratik rejimlerin ve toplumların en önemli olaylarından biridir. Halkın iradesinin siyasi yapıya yansıtılmasını önemseyen demokratik rejimlerde, seçimler birey iradesinin siyasi, toplumsal ve devlet iradesine dönüşmesinin en önemli yollarından birisidir. Demokratik toplumlarda iktidar olmayı amaçlayan siyasi partiler, seçimlerde bireylerin desteğini almak için seçmenlere çeşitli vaatlerde bulunurlar. Bu vaatler en derli toplu ve kapsamlı olarak seçim beyannamelerinde görülür. Seçim beyannameleri bu yönüyle partiler tarafından, ülkedeki sorunların ve eksikliklerin nasıl görüldüğü ve tespit edilen sorun ve eksikliklere yönelik vaat ve çözüm yollarının

sunulduğu belgelerdir. Seçim beyannameleri bir yönüyle seçime giderken partiler için bir yol haritası işlevi görürken, diğer taraftan seçmenlere ulaşmadaki en önemli araçtır. Doğal olarak bunu yaparken de seçim beyannamelerinin, içerisinde bulunulan zamanın ruhuna, toplumun sorunları algılamasına ve toplumsal beklentilere uygun olması kamuoyu desteğinin kazanılması için gereklidir.

Toplumsal bir sorun olarak nitelendirilen cinsiyet eşitsizliği, siyasi partilerin gündeminde bulunan ve bu doğrultuda çalışmalar yapılan bir sorun alanı olarak görülmektedir. Özellikle kadınlara biçilen roller ve bu rollerin kadın üzerinde oluşturduğu baskı ve eşitsizlikler dikkat çeken unsurlar olarak değerlendirilmektedir. Kadın hareketlerini tarihsel perspektifte ele aldığımız takdirde Fransız Devrimi’ne kadar götürebilir, dahası kadınların ekonomik ve sosyal hayatta ve sonrasında siyasal hayatta görünürlüğünde I. ve II. Dünya Savaşı’nın da önemli etkilerinden bahsedebilmektedir. Özellikle kadın hareketlerinin etkisiyle beraber kadınların ekonomik ve sosyal hayattaki görünürlüklerinde geçmiş dönemlere nazaran ciddi bir ilerlemenin olduğu söylenebilir. Bunun sonucu olarak kadınlar, bu konumu korumak ve güçlendirmek için siyasal mücadelenin bir parçası olmuşlardır. Güçlü bir siyasal akım olarak kadın haklarını savunan Feminizm, kadınları ve sahip oldukları hakları daha yaygın ve görünür hale getirme çabası içerisinde olmuştur. Kadınlar, siyasi partiler nezdinde feminist yaklaşımların da etkisiyle önemli bir siyasal hedef kitle olarak görülmüştür. Dolayısıyla da siyasetçiler, kadınları ayrı bir grup olarak görüp, onlara yönelik politikalar ve söylemler geliştirmişlerdir.

Seçim beyannameleri siyasi partilerin hangi konuya nasıl yaklaştıkları hakkında çıkarımlarda bulunulmasına olanak tanımaktadır. Bununla beraber seçim beyannameleri farklı siyasi partilerin aynı konuya nasıl yaklaştıklarının tespitinde de önemli bir yere sahiptir. Kadın ve cinsiyet eşitsizliği konularına iktidar ve ana muhalefet partisi yeteri kadar önem vermiş midir? sorunsalı üzerine kurgulanan bu çalışmanın amacı, kadın ve cinsiyet eşitsizliği konusuna iktidar olan Adalet ve Kalkınma Partisi (Ak Parti) ve ana muhalefet partisi olan Cumhuriyet Halk Partisi’nin (CHP) yaklaşımlarını farklı yönleriyle ortaya koymak ve getirdikleri çözüm önerileri ile konuya olan yaklaşım farklılıklarını ve benzerliklerini tartışmaktır.

Cinsiyet ve Cinsiyet Eşitsizliği Kavramı

İnsanın cinsiyeti sadece biyolojik bir öneme sahip değildir. Toplumsal yapıdaki birçok konu ile ilişkili olan cinsiyet kavramı süregelen bir şekilde birçok ayrışma ve eşitsizliğinde temelini oluşturmaktadır (Bingöl, 2014, s. 108). Cinsiyet, canlılara ait doğuştan gelen biyolojik bir özelliktir. İnsan bedenine ait bir ayırım vasfı olan cinsiyet, toplumsal ilişkilerin şekillenmesinde ve sürdürülmesinde önemli bir yer tutmuştur. Toplumda genel kabul gördüğü iddia edilen inanç, düşünce, yasa, yapı, ritüel ve süreçler üzerinden cinsiyete sahip olduğu fiziki vasfın ötesinde farklı anlam ve değerler yüklenmiştir.

Biyolojik cinsiyet farklılığı belirli bir süreçten sonra birey ve toplum üzerinde önemli sonuçlara neden olmuştur (Erol, 2008, s. 199). Biyolojik cinsiyet farklılığı, toplumsallaşma sürecinin yoğun etkisiyle kadın ve erkeklere özgü olarak nitelendirilecek beklentilerle etkileşim içerisinde. Bu beklentilerin oluşumunda toplumsal yapı ve ilişkiler ağının etkisi söz konusudur. Kadına ve erkeğe toplumun atfettiği roller ile yükledikleri sorumluluklar büyük ölçüde belirleyiciliğe sahiptir. Bu doğrultuda toplumsal cinsiyet kavramı durağan bir kavram olmamakla beraber son derece dinamik bir yapıya sahiptir (Savaş, 2018, ss. 103-104). Özellikle toplumsal cinsiyet ve eşitsizlik konuları kadın üzerinden tartışılmakta ve gündeme gelmektedir. Bu minvalde yapılan çalışmalara ve kadınların hayatlarında meydana gelen değişikliklere, kadınların beklentilerindeki değişiklikler de eklenince son iki yüzyılda dünya “yeni kadın”ı tartışmak zorunda kalmıştır (Şişman, 2012, s. 63).

Kadın ile ilgili bilimsel çalışmalar 1960’ların ikinci yarısında Amerika’da ortaya çıkmıştır. Daha sonra kadın konusundaki dersler ve derece programları, hızla Batı ülkelerinde ve dünyanın diğer bölgelerinde ortaya çıkmış ve yaygınlaşmıştır. O zamanki kadın çalışmalarının ortaya çıkışı, politik hareket ve feminist hareket ile bağlantılıdır. Bu dönemde Batı’da meydana gelen hareketleri kadınların eğitim, istihdam ve aile ile ilgili alanlarda ortaya çıkan eşitsizliklere karşı bir meydan okuma olarak değerlendirmek mümkündür (Maynard, 2005, s. 29). Cinsiyet eşitsizliği üzerine yapılan çalışmaların

temel noktalarından biri kadın ve erkeklerin geleneksel olarak sahip oldukları roller ve kimliklerdir. Bireylere cinsiyet üzerinden atfedilen bu roller kültürden kültüre farklılıklar gösterebilmektedir. Cinsiyet eşitsizliği çalışmalarında eleştiri odağına “ataerkillik” konulmakta ve ataerkilliğin özellikle kadınlar açısından ortaya çıkardığı eşitsizlikler ve ayrımcı oluşumlar analiz edilmektedir (Amman, 2012, s. 19).

Kadınlara yönelik yapılan çalışmaların yanı sıra kadın haklarındaki iyileştirmeler günümüzde görünür hâle gelmiştir. Özellikle kadınlara eğitim başta olmak üzere, bazı hakların verilmesi sonucunda kadınların ekonomiye dâhil olmaları amaçlanmış ve böylece cinsiyet eşitsizliğinin etkisi belli ölçüde giderilmeye çalışılmıştır. Cinsiyet eşitsizliğinin giderilmesi üzerine, kadınlara tanınan haklar genel itibarıyla demokratik ülkelerde görülmüştür. Siyasi olarak kadınlara tanınan haklar ve yapılan iyileştirmeler her ne kadar ilerleme olarak kabul edilse de, uygulamada aynı oranda başarıya ulaşamamıştır. Kadınlara tanınan haklarla beraber kadınların toplum ve iş hayatına katılımlarının teşvik edilmesi de bir ihtiyaç olarak görülmeye başlanmıştır (Kabaoğlu, 2017, s. 2). Toplumun cinsiyetler üzerine yükledikleri roller her alana tesir edebilme kabiliyetine de sahiptir. Özellikle belirli alanlarda belli bir cinsiyeti ön plana çıkaran toplumsal roller cinsiyet eşitsizliğinin altındaki etmenlerden birisidir. Bu bağlamda kadınların eğitim, kültür ve istihdam gibi alanlarda maruz kaldığı eşitsizlikleri toplumun yarattığına dikkat çekilmektedir (Gürhan, 2010, s. 366). Bu bağlamda toplumun cinsiyet rollerine ilişkin algılamaları ön plana çıkmaktadır. Kadın emeğinin şekillenmesinde, eğitim konusundaki eşitsizliklerin giderilmesinde ve siyasi arenada eşit aktiflik düzeyinin yakalanmasında toplumun cinsiyet konusundaki algısının ne kadar önemli olduğu anlaşılmaktadır (Özer, 2018, s. 297).

Toplumsal yapı ve algının şekillendirdiği cinsiyet olgusu, dünyadaki birçok toplumda yaşanan bir eşitsizliktir. Ortaya çıkan ataerkillik ve cinsiyet eşitsizliği hiyerarşik açıdan erkeği üst konuma yerleştirmektedir. Bu bağlamda kadın ikinci planda kalan bir niteliğe sahip olmuştur (Bingöl, 2014, s. 113). Toplumun cinsiyetlere yükledikleri anlamlarla karşımıza çıkan toplumsal cinsiyet ve beraberinde oluşan cinsiyet eşitsizliği eğitim, siyaset, kültür ve ekonomi gibi birçok alanda kendisini göstermekte ve sosyal kurumlara da yansımaktadır (Demirbilek, 2007, s. 20). Kadınların temel eleştiri noktası, toplumsal görünürlüklerinin ekonomi ve siyasi alandaki etkileriyle paralellik göstermemesi ile ilgili olmuştur. Bu doğrultuda kadın, erkek egemen yapıya bütünsel bir eleştiri getirmiş ve toplumsal görünürlüğünün artırılması yönünde talep ve beklentilere girmiştir. Bu noktada, özellikle Fransız Devrimi sonrasında ortaya çıkan Feminizm, cinsiyetin belirleyiciliğinin ve ayrıştırıcı noktasının fiziksel farklılıklardan ziyade kültürel ve toplumsal yapı ve işleyişe dayandığını ifade etmiştir. Feminizm erkek egemen yapıya birçok noktada yoğun eleştiride bulunmuştur (Tuncel, 2020, s. 32). Feminizm, kadın hareketleri ve kadının rolünün geliştirilmesiyle doğrudan ilişkilendirilmektedir. Özellikle 1960’lı yıllarda toplumsal cinsiyet konusu daha özelinde kadın konusu siyasi açıdan çok fazla önem görmemekteydi. Feminist hareketler ilk hedef olarak kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesi üzerinde dururken; daha sonraki süreçte siyasi hakların tek başına cinsiyet eşitsizliğini gidermek için yeterli olamayacağını fark etmişlerdir. Bu doğrultuda siyasi hakların yanı sıra kadınların toplumsal ve ekonomik görünürlük elde etmelerinin gerekliliği üzerinde de durulmuştur (Heywood, 2011, ss. 247-249).

Siyasi Partilerin İşlevleri

Siyasi partiler, iktidarı kazanma amacı etrafında belirli bir örgütlülüğe sahip insan topluluğu olarak geniş ve kapsayıcı bir tanımlama ile ifade edilebilir. Siyasi partiler özellikle hitap ettikleri kitlenin büyüklüğü bakımından diğer sosyal hareketlerden ayrılmaktadır. Bu doğrultuda geniş bir hitap kitlesine sahip siyasi partilerin odağındaki konu ve sorun alanları da büyük çeşitlilik göstermektedir (Heywood, 2000, s. 218). Özellikle demokratik yönetimlerde siyasi partilerin rolleri ve etki alanları dikkat çekici bir niteliğe sahiptir. Seçim sürecinden hükümetlerin oluşum sürecine kadar başat faktörlerden olan siyasi partiler, toplum içerisindeki farklı niteliklere sahip bireylerin aynı ortak paydada buluşmalarını sağlayabilmektedir. Sistemin bütünleşmesine yardımcı olabilen siyasi partiler özellikle belli bir büyüklüğe ve hedef kitlesine erişmişse birbirinden farklı insan gruplarını bir araya getirebilmektedir (Newton ve Deth, 2014, ss. 268-269). Bu bağlamda siyasi partilerin demokrasilerin temel taşlarından olduğunu belirtmekle beraber demokratik teamüllerin yerine getirilmesindeki etkilerinden de söz

edilebilir (Erdoğan, 2016, s. 61). Siyasi partilerin işlevleri üzerinde genel bir çerçeve çizmek her ne kadar mümkün görülsede siyasi partilerin sistem üzerindeki etkisi daha geniş ve daha karmaşık bir yapıdadır. Siyasi partilerin temel işlevleri arasında temsil, seçkinler sınıfı oluşturma, menfaatlerin ortaya konularak açıklanması, sosyalleşme, sosyal hareketlilik, hükümet organizasyonu ve hedeflerin belirlenmesi bulunmaktadır. Bu temel işlevler ülkeden ülkeye değişebilmekle beraber farklı ölçülerde de uygulanabilmektedir. Siyasi partilerin seçkinler sınıfı oluşturma işlevi demokratik rejimlerde görülen bir nitelik olarak belirtilebilir. Siyasi partilerin ilk öne çıkan işlevi ise, temsil işlevidir. Bununla beraber seçkinler sınıfı oluşturma işleviyle siyasi partiler kendilerine münhasır liderleriyle kendi yapılarını ifade etmekte, kendi politikalarını oluşturacak bir havuzu gelişim ve eğitim altyapısı ile sağlamaktadır (Heywood, 2013, ss. 325-329).

Siyasi partiler, özellikle birbirinde farklı taleplere cevap vermek zorunda kalabilmektedir. Bu noktada siyasi partilerin menfaatleri birleştirme işlevinin mevcudiyeti son derece önemlidir. Siyasi partiler yöneltilen talep ve menfaatleri tek potada eriterek sistem içerisinde etkinliğini sağlayabilmektedir. Siyasi partiler, siyasal sistemin temsil işlevi ve siyasal sosyalleşme işlevi ile sistem hassasiyetini geliştirmekle beraber vatandaşların sistem hakkında temel bilgilendirilmesinin yapılmasında etkin ve dinamik bir süreç takip edebilmektedir. Özellikle siyasi partilerin toplumsal bütünlüğün sağlanmasında ve toplum nezdinde kendisini dışlanmış hisseden kesimlere ulaşılabilmesi ve ilgili kesimlerin topluma entegre edilmesinde önemli bir role sahiptir. Sonuç olarak siyasi partiler dışlanmış atfedilen kesime parti aracılığıyla söz söyleme imkânı tanımakta ve böylece hem sistemin bütünlüğünü koruyabilmekte hem de ilgili kesimin sisteme entegre olmasını sağlayabilmektedir (Yayla, 2015, ss. 177-178).

Türkiye’de Cinsiyet Yaklaşımı ve Cinsiyet Bağlamında İstatistikler

Türkiye’de toplumsal cinsiyet ve cinsiyet eşitsizliği üzerine yapılacak değerlendirmelerde kültürel dokunun ele alınması gerekmektedir. Bu doğrultuda kadının toplum içerisinde sahip olduğu rol değerlendirilirken kültürel kimlik ve tarihsel birikim önemli bir yere sahiptir. Tarihsel süreç içerisinde ele alındığında, 1926 yılında Türk Medeni Kanunu ile kadınlara temel haklar verilmiş, tek eşlilik kabul edilmiş ve mülk edinme konusunda kadınlar da hak sahibi olmuş ve böylece kadınlara tanınan haklar bakımından önemli bir ilerleme kaydedilmiştir. Bu süreç içerisinde kadınlara eğitim konusunda çeşitli imkânlar sağlanmıştır. Siyasi alanda önemli bir ilerleme olan Türk kadınına seçme ve seçilme hakkı 1934 yılında verilmiştir. Seçme ve seçilme imkânının sağlanması açısından ele alındığında Fransa’da bu hak 1940-1950 yılları arasında, İsviçre’de ise 1970 yılında verilmiştir. Bu kapsamda düşünüldüğünde kadın hakları bakımından erken bir dönüşümden bahsetmek mümkündür. Bu süreç günümüze kadar kadınlara yönelik çeşitli iyileştirmeler ve yeniliklerle gelmiştir (Bingöl, 2014, ss. 110-112). Türkiye’de özellikle kadınlara verilen seçme ve seçilme hakkının birçok ülkeye nazaran çok daha erken verilmiş olması önemli bir gelişme olarak karşılanmaktadır. Fakat bu denli olumlu bir adımın, pratikte aynı boyutta başarıya ulaştığını söylemek mümkün değildir. Bu bağlamda Türk siyasetindeki kadın sayısı hiçbir dönem erkeklerle yakın bir orana ulaşamamıştır (Kabaoğlu, 2017, ss. 3-4). Türkiye “kadın” konusunu temel alan birçok uluslararası nitelikteki protokol ve sözleşmede de aktif bir rol üstlenmiştir. Bu bağlamda Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği, Uluslararası Çalışma Örgütü ve İslam İşbirliği Teşkilatı gibi birçok uluslararası yapı ile aynı paralelde hareket etmektedir (T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2018, ss. 27-35). Türkiye’de kadınlara yönelik birçok yasal düzenleme de mevcuttur. Bu doğrultuda en önemli dayanağı Anayasa oluşturmaktadır. Anayasanın 10. maddesi ile kadın-erkek eşitliği güvence altına alınmakta ve bu eşitliğin sağlanması bakımından devlet yükümlü tutulmaktadır. Kadınların toplum içerisinde eşit statüye erişebilmesi ve mevcut haklarını muhafaza edebilmesi için uluslararası düzenlemelerin yanı sıra birçok proje ve faaliyet de yürütülmektedir (Savaş, 2018, s. 102).

Türkiye’de cinsiyet tasnifi ile mevcut eşitsizlik durumuna yönelik eleştirel yaklaşım, cinsiyet temelinde yeni bir ayrışma sürecinin de öncüsü olmuştur. Uzun bir geçmişe dayanan ve kutsal ile geleneksel yaklaşım açısından sapkınlık olarak tanımlanan ve toplumsal görünürlüğü olmayan, daha doğru bir tabirle görünürlüğüne müsaade ve müsemma gösterilmeyen cinsiyet sapması ve eşcinsellik, 1960’lardan sonra toplumsal ve siyasal anlamda yeni bir ayrışma sürecini başlatmıştır. Bu bağlamda

eşitlik kavramı altında daha önceleri sapkınlık olarak nitelendirilen eşcinselliğin de, cinsel tercih özgürlüğü açısından ele alınması gerektiği savunulmaya başlanmıştır. Bu yaklaşım özellikle toplum içerisinde çok katmanlı bir ayrışmaya da neden olmuştur. Bu anlamda cinsel yönelim; yani eşcinsellik özellikle muhafazakârlar ile eşcinselliği savunanlar arasında keskin bir ayrışmaya neden olmuştur (Tuncel, 2020, ss. 35-36). Türkiye açısından cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramları ele alındığında kültürel ve sosyal yapının bu kavramlar üzerindeki etkisi yadsınamayacak düzeydedir. Özellikle ataerkil toplum yapısından ve kadınlara biçilen annelik ve ev hanımı rollerinden kaynaklı olarak kadının toplum içerisindeki etkisi erkeklere nazaran daha az seviyede kalmaktadır. Fakat bu durum devlet kanalıyla veya sivil girişimlerle azaltılmaya çalışılmaktadır. Özellikle eğitim ve istihdam istatistikleri bu konuda önemli bir yere sahiptir. Türkiye’de kadınların eğitim durumu aşağıdaki şekilde tablolaştırılmıştır.

Tablo 1
Cinsiyete Göre Eğitim

YIL	Okuma Yazma		İlköğretim		Lise		Üniversite	
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın
2009	908.628	3.737.010	3.408.312	2.916.518	6.002.688	4.376.543	2.534.434	1.786.379
2011	551.776	2.611.620	6.188.909	4.733.411	6.859.021	5.024.315	3.196.262	2.299.487
2013	443.640	2.200.072	6.783.011	5.176.931	6.976.694	5.108.641	3.762.530	2.944.250
2015	417.064	2.166.887	5.312.045	4.006.520	7.436.617	5.554.230	4.606.778	3.733.367
2017	356.073	1.974.567	5.032.195	3.659.664	7.921.660	6.043.686	5.014.099	4.231.941
2019	286.412	1.738.225	3.240.303	2.438.391	8.685.165	6.740.854	5.455.508	4.802.283

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu. (2020). *Bitirilen eğitim durumuna ve cinsiyete göre nüfus 2008-2019*. https://tuikweb.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1018 adresinden 02.05.2020 tarihinde erişilmiştir.

Cinsiyet eşitsizliği, “eğitim” alanından da okunabilecek bir durumdur. Özellikle eğitim kapsamında eşitliğin tahsis edilmesi hem kadına atfedilen değeri artıracak gibi ülke içerisindeki cinsiyet eşitsizliğini de minimize edebilecek bir husustur. Bu bağlamda Türkiye’nin 2009 yılı ile 2019 yılları arasındaki cinsiyete göre eğitim tablosu incelendiğinde, birkaç temel husus dikkat çekmektedir. İlk olarak kadınların tüm eğitim kademelerinde erkek nüfusla aynı dengeye gelemediği görülmektedir. Yukarıda verilen ilköğretim, lise ve üniversite istatistiklerinin yıllara göre her evresinde kadının eğitim istatistiği, erkeklere nazaran daha geride kalmıştır. İkinci olarak ise, okuma yazma bilmeyen kadın sayısındaki azalma her ne kadar başarılı bir gidişat olarak görülse de, erkek nüfusla kıyaslandığı takdirde kadınların okuma yazma bilmeme oranı tüm yıllarda erkek nüfusa göre birkaç kat daha fazla olmuştur. Son olarak ise, üniversite eğitim durumu ele alındığında kadın nüfusunda bir artış görülmektedir. Bu artışın istikrarını koruması ve iyileştirmenin devam etmesi cinsiyet eşitsizliğini azaltacak ve eğitim de seviyesini eşitleyebilecektir.

Kadınların eğitim dışında ekonomik boyutta da eşitliğe sahip olmasının ve ekonomik hayattaki görünürlüklerinin artmasının birçok olumlu etkisi bulunmaktadır. İlk olarak kadının işgücüne dahil olması, bireysel olarak kazanımlar sağlayacaktır. Bununla beraber kadınların işgücüne dahil olmalarının ülke ekonomisine ve üretkenliğine de olumlu etkileri bulunmaktadır. Bu bağlamda kadınlara yönelik eğitim ve istihdam politikalarının uyumu ve etkinliği de son derece önemlidir (Turgut, 2019, ss. 319-321). Kadınların toplumsal hayata eşitsizliğe maruz kalmadan katılabilmeleri önemli bir yere sahiptir. Bu doğrultuda devletin sağlayacağı teşvikler ve halkın önemli bir kesiminin bu mantaliteye sahip olması belirleyici bir rol oynamaktadır. Batı-Doğu ilişkilerinin artması ve özellikle bu süreç içerisinde küreselleşmenin giderek ağırlığını ortaya koymasıyla beraber, Batı’nın kültürü ile temas ve etkileşim had safhaya ulaşmış bulunmaktadır. Tüm bu süreç içerisinde birbiri ile paralel etkiler taşıyan şartların etkisiyle “muhafazakar” olarak nitelendirilen kesimlerde de kadının kamusal alana katılması yönünde istek ve beklentilerin arttığı anlaşılmaktadır (Amman, 2012, s. 48).

Tablo 2

Yönetici Pozisyonlarındaki Bireylerin Cinsiyete Göre Dağılımı 2013-2019

Yıl	Erkek %	Kadın%
2013	85.5	14.5
2015	86.8	13.2
2017	85.0	15.0
2019	83.8	16.2

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu. (2020). *Yönetici pozisyonlarındaki bireylerin cinsiyete göre dağılımı 2012-2019*. https://tuikweb.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1068 adresinden 03.05.2020 tarihinde erişilmiştir.

Cinsiyet eşitsizliği kavramını ekonomiye indirgediğimiz takdirde ilk akla gelen sorunlar; düşük ücretle çalıştırılma, gelir eşitsizliği ve kadınların yönetici pozisyonunda tercih edilmemesi olmaktadır. Bu bağlamda tabloyu değerlendirdiğimiz takdirde yıllara göre kadınların yönetici sınıfında çok az istihdam edildiğini ifade etmek mümkündür. 2013 yılından 2019 yılına kadarki süreçte kadın oranında bir artış söz konusu olsa da cinsiyet eşitsizliği bağlamında aradaki makas çok açık durumdadır.

Tablo 3

Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde (TBMM) Cinsiyete Göre Milletvekili Dağılımı

Seçim Yılı	Parlamentodaki Milletvekili Sayısı	Kadın Milletvekili Sayısı	Kadın Oranı (%)
2002	550	24	4.4
2007	550	50	9.1
2011	550	79	14.3
2015 (Haziran)	550	97	17.6
2015 (Kasım)	550	81	14.7
2017	543	76	14

Kaynak: Kadın Adayları Destekleme Derneği. (2017). *Kadın istatistikleri 2017*. <http://ka-der.org.tr/wp-content/uploads/2017/12/kad%C4%B1n-istatistikleri-2017.pdf> adresinden 20.06.2020 tarihinde erişilmiştir.

Türkiye’de kadınlara tanınan siyasi haklar ve özellikle seçme seçilme hakkının birçok ülkeye nazaran daha erken verilmesi dikkat çeken olumlu adımların başında gelmektedir. Fakat bu eşitlik hakkının siyasetteki istatistiklere yansımaları aynı denli olumlu seyir etmemektedir. Özellikle partilerin pozitif ayrımcılık kapsamında kadınlara yaklaşımı ve siyasi mecranın kadınlara açılması kadınların katılım oranlarına pek yansımamıştır. Bu doğrultuda siyasi katılımın teşvik edilmesi ve kadınlara biçilen rollerin revize edilmesine ihtiyaç duyulduğu görülmektedir.

Yöntem

Sosyal bilimlerde belirli bir özel alan üzerine yapılacak çalışmalarda nitel yöntemler ön plana çıkmaktadır. Bu doğrultuda nitel yöntemlerin sosyal yönü de ağır basmaktadır (Baltacı, 2019, s. 382). Nitel araştırmalarda ön plana çıkan tümevarımcı analiz yöntemleriyle, ilgili çalışmanın konusu ve sonuçları literatüre alternatifler veya benzer çalışmalar üzerinde derinleşme fırsatı tanımaktadır (Baltacı, 2017, s. 3).

Araştırma Modeli

Bu çalışma sürdürülürken nitel araştırma kapsamında, doküman analizi gibi veri toplama yöntemleri kullanılmıştır. İlgili partilerin 2002 yılı sonrası genel seçim beyannameleri kadın, kız, cinsiyet, eşitlik, eşitsizlik, cinsel yönelim, ayrımcılık ve başörtü kelimeleri üzerinden irdelenmiştir. Aşağıda araştırmanın veri kaynakları, veri toplama ve veri analizine ilişkin açıklamaları detaylı bir şekilde yapılmıştır.

Araştırma Veri Kaynakları

Araştırma veri kaynaklarının seçiminde 2002 yılından günümüze kadar tek başına iktidarda bulunduğu ve birçok sorunun çözümünde aktif rol oynayabilecek çoğunluğa sahip olduğu için Adalet ve Kalkınma Partisi ile ana muhalefet partisi rolünü devam ettiren Cumhuriyet Halk Partisi tercih edilmiştir. İki partinin de güçlü olarak nitelendirilebilecek seçmen kitlesine sahip olmaları tercih edilmelerindeki bir diğer etmen olmuştur. İlgili partilerin web sitelerinden herkese açık olan seçim beyannamelerine ulaşılmıştır. Bu beyannameler araştırmacılar tarafından indirilerek içerik analizine tabi tutulmuştur.

Verilerin Toplaması

Araştırmanın veri kaynakları iki araştırmacı tarafından incelenmiş, tüm veri kaynakları online ortamda yayınlandığı için ilgili partilerin web sitelerinden seçim beyannamelerine ulaşılmıştır. Seçim beyannameleri siyasi partilerin ülkedeki mevcut sorunlara yaklaşımının ve ilgili sorunların çözümüne yönelik konuyu ele alışlarının tespitinde önemli bir yere sahip olduğu için tercih edilmiştir. Bu çalışmada 2002 sonrası dönemde meclisteki iktidar partisi Ak Parti ve ana muhalefet partisi CHP'nin yapılan genel seçimlerde kadın ve cinsiyet eşitsizliği konusuna nasıl yaklaştıkları, genel seçim beyannameleri incelenerek değerlendirilmiş ve karşılaştırılmıştır.

Verilerin Analizi

Türkiye'nin siyasi yaşamında etki tepki ikileminin ve kültürünün partilerin sorunları algılama ve sorunlara yönelmelerinde önemli etkisi olmuştur. Çalışma kapsamında 2002 sonrası iktidar ve ana muhalefet partisinin kadın ve cinsiyet eşitsizliği konusu genel seçim beyannameleri bağlamında ele alınmaktadır. Partilerin seçim beyannameleri “kadın”, “kız”, “cinsiyet”, “eşitlik”, “eşitsizlik”, “cinsel yönelim”, “ayrımcılık” ve “başörtü” kelimelerinin geçtiği cümleler bağlamında incelenmiştir. Ayrıca kadın başlığı altında ele alınan ilgili bölümler de teorideki yaklaşımlar bağlamında irdelenmeye çalışılmış ve betimsel analiz yöntemi uygulanarak çalışmada veri analizi yapılmıştır.

Araştırma Etiği

Bu çalışmada doküman analizi yapılmıştır. Bu doğrultuda kişilerle çalışılmadığı ve doküman analizi olduğu için etik kurul raporu alınmamıştır. Araştırmanın veri kaynakları herkese açık olan parti web sitelerinde yer almaktadır.

Bulgular

Bu başlık altında bulgular kısmı parti ayırımına göre seçim tarihleri temel alınarak aşağıda sırasıyla verilmiştir. İlk önce Ak Parti seçim beyannamelerinin içeriklerine yer verilmiştir. Daha sonra CHP'nin seçim beyannamelerine yer verilmiştir.

Adalet ve Kalkınma Partisi'nin Genel Seçim Beyannamelerinde “Kadın ve Cinsiyet Eşitsizliği”

Bu bölümde iktidar partisi olan Ak Parti'nin 2002 yılı ve sonrası genel seçim beyannameleri kadın ve cinsiyet eşitsizliği bağlamında irdelenmiştir. Bu seçim beyannamelerinin incelenmesi sürecinde “kadın”, “kız”, “cinsiyet”, “cinsel yönelim”, “ev hanımı”, “eşitlik” ve “ayrımcılık” kavramları üzerinde durulmuştur.

2002 Genel Seçim Beyannamesinde Kadın ve Cinsiyet Eşitsizliği

Ak Parti'nin 2002 seçim beyannamesinde “Aile, Kadın ve Gençlik” başlığı altında kadın sorunları alt başlığı ile kadın konusuna değinilmiştir. Bu başlıkta kadınların hak ettikleri statüye kavuşamadıkları ve toplumsal ve ekonomik sorunlardan en çok etkilenen kesimler oldukları

vurgulanmıştır. Buna yönelik olarak kadınlara karşı ayrımcılığın önlenmesi için çalışmaların yapılacağı vaat edilmiştir. Bu çalışmalar yapılırken kadınlarla ilgili sivil toplum örgütlerinin düşüncelerinin ele alınacağı ifade edilmiştir. Kadınlara yönelik her türlü istismarın önlenmesi ve muhtaç durumdaki kadınların korunması ve desteklenmesi öncelikli hedef olarak belirtilmiştir. Kadın intiharları ve cinayetlerine karşı eğitici ve önleyici tedbirler alınacağı ifade edilerek, yerel yönetimlerinde kadın sorunlarına yönelik çalışmalarının teşvik edileceği belirtilmiştir (Ak Parti, 2002, s. 84). Kırsalda yaşayan kız çocuklarına yönelik projelerin destekleneceği ve kız çocuklarının okullaşma oranının artırılması için tedbirler alınacağı vaat edilmiştir. Ayrıca kırsal kesimde yaşayan kadınlara yönelik beceri kursları açılacağı, ev kadınlarının sosyal güvenceye kavuşması için tedbirler alınacağı ifade edilmiştir (Ak Parti, 2002, s. 85).

Bu beyannamede kadınlara yönelik en büyük eşitsizlik ve ayrımcılık uygulamalarından biri olan başörtü sorununa veya yasağına hiçbir şekilde değinilmemiştir. O günkü koşullarda başörtüsü kelimesini kullanmak partiler açısından sakıncalı olduğu ve sorun teşkil ettiği için beyannameye dâhil edilmediği ifade edilebilir. Başörtü yasağı kadınların eğitim, çalışma ve siyasi temsiline önündeki en büyük engellerden birisiydi. Ayrıca kadınlara karşı uygulanan ayrımcılık ve eşitsizlik nedeniydi. Türkiye’nin o zamanki 28 Şubat sonrası sıkıntılı siyasi havasının bu soruna değinilmemesinde rol oynadığı yadsınmaz bir gerçektir.

2007 Genel Seçim Beyannamesinde Kadın ve Cinsiyet Eşitsizliği

210 sayfalık genel seçim beyannamesinde iki başlıkta kadın kelimesi geçmektedir. Kadınlarla ilgili sorunlar ve konulara “Aile, Kadın, Çocuklar ve Yaşlılar” başlığında değinilmiştir. Ayrıca kadın girişimcilik programı başlığı altında kadının ekonomik rolüne yönelik vaatler yer almaktadır (Ak Parti, 2007, s. 116). 2007 seçim beyannamesinde kadın ve çocuk sorunlarını aile merkezli çözmeye odaklandığını ifade eden Ak Parti tarafından kadın konusu, daha çok ailenin bir parçası olarak görüldüğü veya aile içerisinde düşünüldüğünden geri planda kalmıştır (Ak Parti, 2007, s. 92). Doğrudan kadına yönelik ifadelerde bir gerileme ve azalma görülmektedir. Kadınlara yönelik şiddet ve istismara karşı alınan tedbirler ifade edilmiş, kadın konukevi sayısındaki artış ve aile içi şiddete karşı yapılan kurumsal ve eğitimle ilgili çalışmalara değinilmiştir (Ak Parti, 2007, 92-93). Bu dönemde ev kadınlarının gelirlerinin vergi dışı tutulması ve kadın girişimciliğinin ve istihdamının artırılması vaatleri dile getirilmiş (Ak Parti, 2007, ss. 93-94), kız çocuklarının okullaşma oranını artırmak için yapılan şartlı doğrudan gelir desteği ödemeleri ifade edilmiştir. Yoksul ailelere çocuklarını okula göndermeleri için yapılan ödemelerde kız çocuklarına yönelik olarak yapılan miktarın artırıldığı ve bunun sonucu olarak bu dönemde 250 bin kız çocuğunun okula devamının sağlandığı ifade edilmiştir (Ak Parti, 2007, s. 61). Devletten kaynaklanan kız çocukları ve kadınların eğitim, çalışma ve siyasi temsillerinin önünde en büyük engellerden ve ayrımcılık nedenlerinden biri olan başörtü sorununa bu beyannamede de değinilmediği görülmektedir.

2011 Genel Seçim Beyannamesinde Kadın ve Cinsiyet Eşitsizliği

“Hedef 2023” sloganı ön plana çıkan seçim beyannamesinde, “Güçlü Toplum” bölümü altında kadın, ayrı bir başlık altında ele almıştır. 2011 genel seçim beyannamesinde, genel bir girişten sonra yapılan değişiklikler, uygulamalar ve yasal düzenlemelerden bahsedilmiştir. Ardından da 2023 hedeflerimiz şeklinde yapılması düşünülen değişiklik ve uygulamalardan bahsedilmiştir. Kadınlara yeterince değer vermeyen toplumların aklının yarısını kaybetmiş olacağı belirtilerek başlanılan bölümde kadın haklarının ve kadınların karşılaştığı sosyal engellerin kaldırılması 2023’teki güçlü toplum hedefi için vazgeçilmez olduğu belirtilmiştir. Cinsiyetler arası adaletsizliklerin eski ve evrensel bir sorun olduğu tespitinden sonra partinin her türlü ayrımcılığa karşı olduğu ifade edilmiştir (Ak Parti, 2011, s. 92). “Kadın” başlığı altında, önce yapılan uygulamalar ve düzenlemeler ardından da “Kadınlarımız İçin 2023 Hedeflerimiz” başlığı altında yapılması düşünülen düzenleme ve uygulamalar ifade edilmiştir. Bir önceki beyannameye göre kadın konusunu daha ayrıntılı ve daha kapsamlı olarak ele almıştır (Ak Parti, 2011, ss. 92-96).

2010 yılında anayasada yapılan değişiklikle kadınlara pozitif ayrımcılık sağlanmasının güvence altına alınmasından ilk icraat olarak bahsedilmiştir. Ayrıca 2009 yılı itibarıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi bünyesinde Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu'nun kurulması, 2013 yılında Aile Mahkemelerinin Kuruluşuna Dair Kanunun yürürlüğe girmesi ve 2005 yılında Türk Ceza Kanunu'nda yapılan değişiklikle töre cinayetlerinin en üst sınırdan cezalandırılmasının kabul edilmesi kadın başlığı altında çıktılar olarak bahsedilmiştir. Çocuk ve Kadına Yönelik Şiddet Hareketlerinin Önlenmesine Yönelik Alınacak Tedbirler başlıklı başbakanlık genelgesinin yayımlanması bir diğer icraat olarak ifade edilmiştir. Kadın ve Aile Bireylerinin Korunmasına Dair Kanun teklifi ile önceki düzenlemelerin uygulama çerçevesinin netleştirildiği belirtilmiştir (Ak Parti, 2011, s. 92). Şiddete uğrayan kadın ve çocuklara yönelik Alo 183 hattının 24 saat esasına göre hizmet verdiği, kadın sığınma evi ve kadın konukevlerinin sayısının artırılması ve nüfusu 50 bini geçen belediyelerin kadın sığınma evi yükümlülüğüne tabii tutulmalarının düzenlendiği ifade edilmiştir (Ak Parti, 2011, s. 93). Dar gelirli ailelere çocuklarını okula göndermeleri için ödeme yapıldığı ve bu ödemelerde kız çocukları için yapılan ödemelerin daha yüksek tutulduğu ifade edilmiştir. Ayrıca "Haydi Kızlar Okula" kampanyası ile 350 bin çocuğun okula devamının sağlanmış olduğu ifade edilmiştir. Okuma-yazma oranındaki iyileşmelerin yapılan proje ve uygulamaların bir başarısı olduğu aktarılmıştır. Ayrıca başörtü sorununa rağmen aynı yıllar arasında üniversite ve yükseköğretim bitiren kadın sayısı %5.4'den %7.3'e yükselmiştir (Ak Parti, 2011, s. 93).

Kadınların işgücüne katılma oranı kentlerde %17.2'den 2009 yılında %22.3'e yükselmiştir. Kadınların çalışma hayatından kopmamaları için doğum ve hamilelikle ilgili izin ve düzenlemelerden bahsedilmiştir. Kadın girişimciliğin teşvik edilmesi ve yoksulluğun önlenmesi için mikro kredi uygulamalarına değinilmiştir. Bu bölümde son olarak kadın ve çocuklara yönelik bilinçlendirme amaçlı eğitim faaliyetlerinin yürütüldüğü ifade edilmiştir (Ak Parti, 2011, ss. 93-94). Ardından 2023 hedefleri olarak kadınların toplumsal kazanımlarının güçlendirilmesi için yapılacaklar sıralanmıştır. Bunlardan ilki, milletvekili sayısında ve karar mekanizmalarında kadınların sayısının artırılacağı ifade edilmiştir. Kadınlara yönelik şiddeti önlenmesi ve mağdur kadınların kendilerine yeterli olmaları için istihdam oluşturulacağı vaat edilmiştir. Ayrıca eşlerinden ayrı çocukları ile yaşayan kadınlara çeşitli sosyal destek sağlanacağı belirtilmiştir (Ak Parti, 2011, s. 94). Eğitimde "Ana-Kız Okuldayız" kampanyası ile 567 bin kadına okuma-yazma öğretildiği ve bu kampanyanın hedefinin 3 milyon olduğu ifade edilmiştir. Kadınların 2023 yılına kadar istihdama katılma oranının %35 seviyesine çıkarılacağı bir hedef olarak belirtilmiştir (Ak Parti, 2011, s. 95). Buna yönelik olarak kadın istihdamının korunması için çocuklarını kreşe gönderme bakım ve eğitim teşviki verilmesi vaat edilmiştir (Ak Parti, 2011, s. 95). Ayrıca "Sosyal Güvenlik" başlığı altında doğum yapan kadınlara ve engelli çocuğu olan kadınlara sağlanan kolaylık ve imkânlardan bahsedilmiştir (Ak Parti, 2011, s. 102). Sonuç olarak bu seçim beyannamesinde somut olarak kadınlara yönelik yapılan düzenleme ve uygulamalar daha çok vurgulanmıştır. Ancak başörtü sorunu ile kadınlara getirilen eğitim, seçme ve seçilme ve çalışma engelleri ve bu sorunun nasıl çözüleceğine hiç değinilmemiştir.

2015 Haziran-Kasım Genel Seçim Beyannamelerinde Kadın ve Cinsiyet Eşitsizliği

2015 yılı genel seçimleri 7 Haziran'da yapılmış olup ancak hükümet kurulamaması nedeniyle 1 Kasım'da seçimler yeniden yapılmıştır. Ak Parti 7 Haziran seçimlerine yönelik hazırlanan seçim beyannamesinin sonuna 100 öne çıkan proje ekleyerek 350 sayfalık aynı seçim beyannamesini kullanmıştır. Bu beynamede "İnsani Kalkınma Nitelikli Toplum" bölümü altında kadın konusu 105 ve 110. sayfalar arasında ayrı bir başlık olarak ele alınmıştır. "İnsani Kalkınma Nitelikli Toplum" bölüm başlığı altında çocuk, kadın ve gençliğe hak ettikleri yeri, önemi ve desteği veren parti olmanın devam ettirileceği vurgulanmıştır. Her bir alt başlıkta genel bir girişten sonra "Neler Yaptık" ve "Neler Yapacağız" şeklinde iki alt başlık bulunmaktadır. Kadın hakları ve kadınların karşılaştığı engellerin kaldırılmasının kalkınmanın vazgeçilmezi olduğu belirtildikten sonra kadının toplum ve ailenin temel direği olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca kadın başlığı altında kadınların bireysel ve toplumsal olarak güçlenmeleri ve daha kaliteli eğitim olanaklarına sahip olmaları, karar alma mekanizmalarındaki etkinliklerinin artırılması, işgücü piyasasına girişlerinin kolaylaştırılarak kadın istihdamının ve kadın girişimcilerinin sayısının artırılması temel hedef olarak belirlenmiştir (Ak Parti, 2015, ss. 110-111).

Bir önceki beyannamede de değinilen kadınlara yönelik anayasadaki pozitif ayrımcılık düzenlemesi ve Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde kurulan Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu örnek olarak verilmiştir. 2002’de 24 olan kadın milletvekili sayısının 2011 yılında 79’a yükselmesi olumlu bir gelişme olarak ifade edilmiştir. İlk defa bu seçim beyannamesinde dini inançları yüzünden ayrımcılığa uğrayan başörtülü kadınların eğitim, siyasi temsil ve çalışma haklarının önündeki engellerin kaldırılarak bu hakları kullanabilmelerinin sağlandığı ifade edilmiştir. Kadına karşı şiddete sıfır tolerans ilkesi gözetilerek kadına yönelik Avrupa Konseyi Sözleşmesini (İstanbul Sözleşmesini) imzalayan ilk ülke olduğumuz vurgulanmıştır. “Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı’nın” güncellendiği ve Şiddeti Önleme ve İzleme Merkezleri’nin 14 pilot ilde kurulmaya başlandığı ve kadın konuk evleri sayısının 123’e ulaştığı ifade edilmiştir (Ak Parti, 2015, s. 112).

İlk ve ortaöğretimde genel olarak okullaşma oranının artırıldığı ve özellikle kız öğrencilerinin okullaşma oranının erkek öğrencilerinin oranına yakınlaştırıldığı ifade edilmiştir. İlköğretimde 2003-2004 yılında okullaşma oranı erkekler için %93.4 kızlar için %86.9’iken 2013-2014 eğitim öğretim döneminde bu oran erkekler için %99.5’e kızlar için %99.6’ya çıkması, ortaöğretimde ise, okullaşma oranının erkekler için %94.6 kızlar için %94.5 düzeyinde gerçekleşmesi ve Yükseköğretimde kadınlar açısından okullaşma oranı 2002-2003 eğitim öğretim döneminde %13.5’iken 2012-2013 eğitim öğretim döneminde %38.6’ya yükselmesi kız çocuklarına yönelik yapılan politikaların bir sonucu ve başarısı olarak ifade edilmiştir. Bu bölümde ayrıca kız çocuklarının okuldan erken ayrılma oranlarına yönelik yapılan projelerden de bahsedilmiştir (Ak Parti, 2015, ss. 112-113). Kadınlara yönelik sağlanan istihdam imkanları, girişimcilik destekleri ve sosyal güvenlik düzenlemelerinden bahsedilmiş ve bunun sonucu olarak kadınların işgücüne katılım oranının 2002’de %27.9’iken 2013 yılında bu oranının %30.8’e yükseldiği ve 2010-2014 döneminde 1.5 milyon kadına yeni iş imkanlarının sağlandığı vurgulanmıştır (Ak Parti, 2015, ss. 113-114).

Kız çocuklarının eğitime devamlarının sağlanması için ilave tedbirlerin alınacağı ve teşviklerin uygulanacağı mobil eğitim uygulaması ile tarım işçileri ve göçerlere yönelik eğitim hizmetinin yaygınlaştırılacağı eğitime yönelik hedefler olarak ifade edilmiştir. Erken evliliklerin önlenmesine yönelik olarak eğitim hizmetlerinin yaygınlaştırılacağı ve artırılacağı, kadın istihdamının artırılmasına yönelik olarak farklı modellerin uygulanacağı ve sağlanan teşviklerin devam ettirileceği ifade edilmiştir (Ak Parti, 2015, ss. 114-115). Kadınların hem aile hem de çalışma hayatını uzlaştıracak politikalar yapılacağı ve buna yönelik kaliteli ve hesaplı kreş imkânlarının artırılacağı ayrıca çalışan kadınlara doğum nedeniyle sağlanan haklarının ve izin durumlarının iyileştirileceği belirtilmiştir (Ak Parti, 2015, s. 115). Kadınların şiddete karşı korunacağı bu konuda kadınların destek alabileceği merkezlerin daha etkin hale getirileceği ve ayrıca kadına yönelik şiddet ile ilgili farklı kurumların bilgilerinin yer aldığı veri tabanının oluşturulacağı vaat edilmiştir (Ak Parti, 2015, s. 116). “Temel Hak ve Hürriyetler” başlığı altında kadınlara yönelik olarak getirilen pozitif ayrımcılık ve Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu kurulması yanı sıra başörtü yasağının kaldırılmasına değinilmiştir. Ailenin Korunması Ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunu hayata geçirilmiş ve kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddetin önlenmesi, bunlarla mücadeleye dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi (yani İstanbul Sözleşmesi) kabul edilerek yürürlüğe girmiştir (Ak Parti, 2015, s. 112). Nüfus politikasında değişikliğe gidilerek kadınların doğurganlık oranının artırılmasına yönelik, politikalara geçiş yapılmıştır. Eşi vefat etmiş kadınlara yönelik maaş destek uygulamasına başlandığı belirtilmiştir (Ak Parti, 2015, s. 102).

Kısmi zamanlı, staj ve prim desteği gibi araçlarla genç ve kadın istihdamını artıracak çalışma ortamı oluşturulacağı vaat edilmiştir (Ak Parti, 2015, s. 139). Ev kadınlarına isteğe bağlı sigorta imkânı getirilmiştir (Ak Parti, 2015, s. 143). Evde çocuk bakım hizmetlerinin kayıtlı istihdam haline gelmesi için önlem alınacağı ve böylece kadın istihdamının artırılacağı yapılacaklar arasında bahsedilmiştir (Ak Parti, 2015, s. 148). “İstihdam” başlığı altında 2023 yılında kadınların işgücüne katılım oranının %38’e çıkarılması hedef olarak belirtilmiştir (Ak Parti, 2015, s. 195). Kadın girişimciliğinin desteklenmesine devam edileceği, kadın girişimciliği programı meslek kurslarına katılan kadınlar için çocuk oyun odaları yapılacağı aktarılmıştır (Ak Parti, 2015, s. 196). Ayrıca kadın girişimciler, hazine destekli kefalet sisteminden yararlanabilecekler kapsamına alınmıştır. Bunun sonucu olarak bu alanda kadın girişimciliğinin ve kadınların ekonomik hayata katılması ile ekonomik hayattaki rollerinin geliştirilmesine yönelik yeni mekanizmaların oluşturulacağı vaat edilmektedir (Ak Parti, 2015, s. 267). Kadınlara

yönelik pozitif ayrımcılık anayasal güvenceye kavuşturularak kadın-erkek fırsat eşitliği ilkesinin güçlendirildiği ifade edilerek, bu konuda bilincin artırılmasına yönelik eğitimler ve çalışmalar yapılacağı ifade edilmiştir.

2018 Genel Seçim Beyannamesinde Kadın ve Cinsiyet Eşitsizliği

2018 Seçim beyannamesinde “İnsan ve Toplum” bölümünde kadın konusuna yer verilmiştir. Bu başlık altında kadınların haklarının sağlanması ve kadınların sosyal hayatta karşılaştığı engellerin kaldırılması, partinin öncelikli hedefleri arasında yer aldığı ifade edilmiştir. Ayrıca kadınların daha iyi imkânlarla sahip olmaları ve daha fazla karar alma mekanizmalarına katılmalarını sağlamak temel hedef olarak belirtilmiştir (Ak Parti, 2018, s. 93). Bu seçim beyannamesi 2015 seçim beyannamesi ile aynı yapıda hazırlanmıştır. Her başlığın altında, alt konu başlığı altında “Neler Yaptık” ve “Neler Yapacağız” şeklinde bir ayrıma gidilmiştir. “Neler Yaptık” başlığı altında kadınların rollerinin güçlendirilmesine yönelik olarak anayasada Türk Medeni Kanunu, İş Kanunu, Türk Ceza Kanunu, Belediyeler Kanunu ve Gelir Vergisi Kanunu’nda kadına yönelik olarak reform niteliğinde yapılan yasal düzenlemelerden bahsedilmiştir (Ak Parti, 2018, s. 93). Bu seçim beyannamesinde önceki seçim beyannamelerinde de ifade edilen, bu düzenlemeler tekrar edilmiştir. Kadınların güçlü temsil edilmesinin sağlandığı kadın milletvekili sayısının 2002’de 24’iken 2015 yılında 81’e yükseldiği vurgulanmıştır. Aynı şekilde belediye başkanı ve belediye meclis üyelerindeki artışlar ifade edilmiştir. Yine bu beyannamede başörtü yasağının kaldırılması tekrar ifade edilmiştir. Kadına karşı şiddetin önlenmesi konusunda hukuki düzenlemeler ve eylem planları yapıldığı ve bu konuda Avrupa Sözleşmesi’ni imzalayan ilk ülke olduğu tekraren ifade edilmiştir. Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesine ilişkin protokolün 2003 yılında yürürlüğe girdiği belirtilmiştir (Ak Parti, 2018, s. 94).

Jandarma Komutanlıkları bünyesinde çocuk ve kadın amirlikleri oluşturulduğu ifade edilmiştir (Ak Parti, 2018, s. 94). Şiddeti önleme ve izleme merkezlerinin sayısının 73’e çıkarıldığı 2002’de 11 olan kadın konukevi sayısının 144’e yükseltildiği ve ayrıca nüfusu 100 bini geçen belediyelere kadın konukevi açma zorunluluğu getirildiği ifade edilmiştir (Ak Parti, 2018, s. 95). Bir önceki beyannamede bu rakam 50 bin iken, bu beyannamede 100 bine çıkarıldığı ifade edilmiştir. 140 aile destek merkezi, 21 sosyal dayanışma merkezinin açılarak kadınların savunmasız ve sahipsiz kalmamasının sağlandığı belirtilmiştir. Eşi vefat eden kadınlara nakdi destek sağlandığı aktarılmıştır. Alınan tedbirler sonunda 2003 yılında %8.1 olan 16-17 yaş evliliği, 2017 yılında %4.2’ye gerilediği uygulanan politikaların başarısı olarak vurgulanmıştır. Bir önceki seçim beyannamesinde ifade edilen nüfus politikasında değişikliğe gidilerek kadınların doğurganlığının artırılmasına yönelik vadin sonucu olarak tüm annelere artan oranlarda doğum yardımının hayata geçirildiği ifade edilmiştir (Ak Parti, 2018, s. 94).

Kız çocuklarının okullaşma oranının büyük ölçüde başarıldığı ifade edilerek bunun istatistikî örnekleri verilmiştir. Verilen istatistiklerin olumlu izlenimler vermesi kadınlara yönelik politikaların bir çıktısı olarak beyannamede kullanılmıştır. Aynı şekilde kadın istihdamına yönelik getirilen güçlü teşviklerle, istihdam oranında artışın sağlandığı ayrıca esnek çalışma, kısmi zamanlı çalışma gibi uygulamalarla kadın istihdamına katkı sağlandığı ifade edilmiştir. Kadınlara yönelik çalışma hayatında doğum izinleri, ücretsiz izin ve benzeri uygulamalarında buna katkı yaptığı belirtilmiştir (Ak Parti, 2018, s. 96). “Neler Yapacağız” başlığı altında kadınların karar alma mekanizmalarındaki etkinliğinin artırılacağı ve kadının konumunu güçlendirecek ve artıracak düzenlemeler yapılacağı aktarılmıştır. Okullaşma oranının kızlar için örgün eğitiminde %100’e çıkarılacağı hedef olarak belirtilmiş ayrıca kadınların okur-yazarlık oranının %100’e çıkarılacağı hedef olarak ifade edilmiştir (Ak Parti, 2018, s. 97). Kadın istihdamına ve kadın girişimciliğin artırılmasına yönelik meslek kursları ve çalışmaların devam ettirileceği, kadına yönelik şiddeti önleyici ve koruyucu hizmetlerin ve ilgili kuruluşların hizmet kalite ve kapasitesinin artırılacağı ifade edilmiştir (Ak Parti, 2018, s. 98). 2023 yılında kadınların işgücüne katılım oranı hedefi %40 olarak ifade edilmiştir (Ak Parti, 2018, s. 11). Kadınların istihdam oranının son 10 yılda %72 oranında arttığı ayrıca işgücüne katılım oranının %33,6’ya yükseldiği kadın istihdamına yönelik uygulanan politikaların başarısı olarak gösterilmiştir (Ak Parti, 2018, s. 177). Kadın kooperatiflerinin destekleneceği ve sürdürülebilirliklerinin sağlanacağı belirtilmiştir (Ak Parti, 2018, s. 181). Sigortalı için teşvik süresi 12 ay iken, kadınlar için bu sürenin 18 ay olacağı vaat edilmiştir (Ak Parti, 2018, s. 182). Ayrıca kadınlara yönelik sigorta priminde %5 indirim yapıldığı ifade edilmiştir (Ak

Parti, 2018, s. 228). Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu’nun kurulduğu belirtilmiştir (Ak Parti, 2018, s. 26).

Cumhuriyet Halk Partisi’nin Genel Seçim Beyannamelerinde “Kadın ve Cinsiyet Eşitsizliği”

Bu başlık altında ana muhalefet partisi olan CHP’nin 2002 yılı ve sonrası genel seçim beyannameleri, kadın ve cinsiyet eşitsizliği bağlamında irdelenmiştir. Bu seçim beyannamelerinin incelenmesi sürecinde “kadın”, “kız”, “cinsiyet”, “cinsel yönelim”, “ev hanımı”, “eşitlik” ve “ayrımcılık” kavramları üzerinde durulmuştur.

2002 Genel Seçim Beyannamesinde Kadın ve Cinsiyet Eşitsizliği

CHP 2002 Seçim Beyannamesi 55 sayfa olup birçok başlıkta “kadın” ve “cinsiyet” kavramına değinilmiştir. Beyanname çerçevesinde, toplumsal eşitlik ve cinsiyet kavramlarına asgari düzeyde yer verilmesi ile birlikte dikkat çekecek başlıklar da mevcuttur. Bu başlıklar arasında en dikkat çekici olanı ise, “Çağdaş Bir Türkiye; Kadını ve Erkeği Eşit Bir Türkiye ile Mümkündür” başlığı olmuştur. Başlık altında kadın-erkek eşitliğine vurgulama yapılmakla beraber kadın-erkek eşitliğinin makro boyutuna değinilmiştir. Bu doğrultuda kadınların istihdam edilmesi ve işgücüne eşit katılımları bağlamında gerekli destek mekanizmalarının tahsis edileceği vurgulanmıştır. Bu minvalde devam eden seçim beyannamesinde, Kadın Veri Merkezi, Kadın Kütüphanesi, Kadın Merkezleri ve Ulusal Kadın Konseyleri’nin kurulması amaçlanmıştır (CHP, 2002, ss. 49-50). Seçim bildirgesi çerçevesinde ev kadınlarının kendi işlerini kurabilmelerini teşvik edebilmek için mikro kredi uygulanacağı ifade edilmiştir (CHP, 2002, s. 23). Eğitimde fırsat eşitliği ile beraber mevcut cinsiyet farkının giderilebilmesi gibi amaçların yanı sıra, okuma-yazma seferberliği kapsamında beş yıl içerisinde okuma yazma bilmeyen hiç kimsenin kalmaması hedeflenmiştir (CHP, 2002, ss. 40-42).

2002 seçim beyannamesi kapsamında kadın-erkek eşitliğinin sağlanabilmesi için gerekli yasal düzenlemelerin yapılacağı ve Çerçeve Eşitlik Kanunu’nun çıkarılacağı vaat edilmiştir. Çalışan girişimci kadınların eğitim ve kredi olanaklarının artırılacağı ifade edilmiştir. Kadın sağlığı ile ilgili sağlık hizmetlerinin niteliği, Ana-çocuk sağlığı ve aile planlaması merkezlerinin çoğaltılacağı ve bu alandaki çalışmaların etkinliğinin artırılacağı ifade edilmiştir (CHP, 2002, ss. 49-50). 2002 seçim beyannamesi içerisinde kadınların sorunları arasında bulunan başörtü konusuna beyanname içerisinde yer verilmediğini ifade etmek mümkündür.

2007 Genel Seçim Beyannamesinde Kadın ve Cinsiyet Eşitsizliği

CHP 2007 Seçim Beyannamesi’nde, dezavantajlı gruplara yönelik iyileştirmelerden ve yeniliklerden bahsetmek mümkündür. Bu çerçevede eğitim alanındaki eşitsizliklerin ve dengesizliklerin giderileceği, herkese nitelikli ve erişilebilir eğitim imkânının sağlanacağı belirtilmiştir (CHP, 2007, s. 51). Beyanname kapsamında cinsiyet eşitsizliğinin giderilmesi için bir anayasa değişikliğinden söz edilerek Çerçeve Eşitlik Kanunu’nun çıkarılacağı yinelenmiştir (CHP, 2007, s. 55). Bir önceki beyannameden farklı olarak, “Kadınların tümü yurttaş olacak” başlığı önemli bir yere sahiptir. Bu başlık adı altında kadınların nüfusa kayıt olmalarını ve resmi evlilikleri tüm toplumu kapsar şekilde yaygınlaştırılarak bütün kadınların yurttaşlık haklarından eksiksiz yararlanmaları hedeflenmiştir (CHP, 2007, s. 55). Beyannamede belli bir yaşı geçkin olup evlenmemiş kızların anne ya da babasının sigortasından yararlanmasını yasaklayan uygulamaya son verileceği aktarılmıştır. Özellikle dul ve yetimlere tahsis edilecek “asgari aylık” uygulamasının hayata geçirileceği seçim vaatleri arasında yer almıştır (CHP, 2007, s. 44).

“Cumhuriyet Kadınlarıyla Çağdaş Yarınlar” başlığı altında kadınlara yönelik vaatler ve politikalarından söz edilmiştir. Bu başlık altında kadına şiddete sıfır tolerans uygulanacağı, kadınlara yönelik eylem planlarının oluşturulacağı, sığınma evlerinin artırılacağı, ücretsiz danışmanlık hizmetlerinin sağlanacağı ve psikolojik destek ile yasal yardımların yapılacağı ifade edilmiştir (CHP, 2007, s. 55). Beyannamede özellikle “ana” kelimesine yapılan vurgular dikkat çekmektedir. Bu doğrultuda analık hakkı ödemesi, analık izni, anayı işten çıkarmaya son, gebeliğe, analığa, emzirmeye

ve cinsiyete bağlı işten çıkarmaları ve doğumdan sonra çalışmaya dönen kadınlara uygulanan ayrımcılığı önleyecek yasal düzenlemeler, çalışan analara çocuk bakım desteği, kadın sağlığı için özel önlemler, kadın sağlığı eğitimi, kadınların tümü yurttaş olacak, kız çocuklarının hepsi okula ve çocuk yaşta evliliğin önüne geçilebilmesi için politikalar izleneceği ifade edilmiştir (CHP, 2007, ss. 54-55).

2011 Genel Seçim Beyannamesinde Kadın ve Cinsiyet Eşitsizliği

CHP özelinde 2011 seçim beyannamesinin ayrı bir önemi söz konusudur. Beyanname önceki iki seçim beyannamesi ile kıyaslandığında, “kadın”, “kız”, “cinsiyet”, “cinsel yönelim”, “ev hanımı”, “eşitlik” ve “ayrımcılık” kavramlarına daha fazla önem verilmiştir. Her alanda kadın-erkek eşitliği esas alınarak istihdam, girişimcilik, siyasi katılım, ekonomi, eğitim ve toplumsal meselelerde kadına biçilen role vurgu yapılarak cinsiyet eşitsizliğinin giderilmesi hedeflenmiştir. Bu duruma ek olarak Kadın Erkek Fırsat Eşitliği komisyonu değil “Kadın Erkek Eşitliği Komisyonu” kurulması amaçlanmıştır. Bununla beraber kadına şiddet kınanarak, sadece töre cinayetleri değil namus cinayetinin de en ağır biçimde cezalandırılması için Türk Ceza Kanunu’nda değişiklik yapılması ve Güldünya Yasası’nın çıkarılacağı ifade edilmiştir (CHP, 2011, s. 62).

Beynamede “Farklılıklara Saygı ve Çoğulculuk” başlığında dili, dini, etnik kökeni, inancı, mezhebi, cinsiyeti, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği, yaşı ve siyasal görüşü ne olursa olsun, herkesin eşit yurttaş olmaktan kaynaklanan tüm haklarını eksiksiz kullanabilmesini sağlayacağı ve her türlü ayrımcılığa son verileceği ifade edilmiştir. Bununla beraber ırk veya etnik köken, din veya inanç, engellilik, yaş ve cinsel yönelim temelindeki ayrımcılıkla ilgili AB müktesebatının hızlıca iç hukuka aktarılacağı vaat edilmiştir (CHP, 2011, s. 16). Cinsel yönelim konusunda “Kültür Kenti İstanbul” başlığı altında tekrar değinilmiştir. Kentin her türlü ayrımcılıktan uzak ve herkesin özgürce yaşayacağı bir kent projesi olacağı ifade edilmiştir (CHP, 2011, s. 115).

Beynamede “Kocanın, Babanın, Komşunun Değil Sosyal Devletin Güvencesi” başlığı altında kadına yönelik birçok ifadeye yer verilmiştir. Kendi sigortası bulunmayan kadınlara sağlık güvencesinin yapılmasından, aile planlamasında kadına verilecek desteğe kadar her alanda kadına yönelik pozitif ayrımcılık ilkesinin uygulanacağına ve birçok alanda yeni imkânlar sağlanacağı ifade edilmiştir. Ayrıca eğitimdeki eşitsizliklerin giderileceği ve kız çocuklarının eğitim olanaklarının iyileştirileceği vaatleri verilmiştir. Kadınların iş bulma bakımından becerilerinin geliştirilmesi için her semtte Halk Eğitim Merkezi ya da Çok Amaçlı Toplum Merkezi’nin kurulacağı ifadesi tekrarlanmıştır. Ekonomi ve eğitimin dışında özellikle kadınların siyasi katılıma özendirileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda yapılacak önemli adım olarak da Siyasi Partiler ve Seçim Kanunu’nun değiştirilerek, kadın kotasının yasalaştırılacağı belirtilmiştir (CHP, 2011, ss. 63-64). Ortadoğu başlığında ise, “bölgede demokratikleşme, basın özgürlüğü, kadın hakları ve sivil toplum alanlarındaki tüm ilerlemeleri destekleyeceğiz” ifadesi ile kadın hakları konusuna bölgesel bir yaklaşım getirilmiştir (CHP, 2011, ss. 128-129). “Her Alanda Kadın-Erkek Eşitliği” başlığı altında özellikle kadın erkek eşitliğini sağlamak için gerekli yasal düzenlemelerin yapılabileceği, Yeni Anayasa’da, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi Madde 5’e koşut biçimde, devlete “bir cinsiyetin üstünlüğü ya da aşağılığına ilişkin kültürel kalıpları değiştirme” görevini verileceğini ifade etmiştir. Bununla beraber Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu’nu değil, Kadın Erkek Eşitliği Komisyonu’nun kurulacağı belirtilmiştir (CHP, 2011, ss. 16-17). Dönem özelinde ele alındığında seçim beyannamesinde kadınların işgücüne katılım oranlarının %40’a çıkarılmasının hedeflendiği ve kamu hizmetlerinde kadın istihdamını ve yönetim kadrosuna kadın atamalarının teşvik edileceği ifade edilmiştir (CHP, 2011, ss. 25-26). Kadınlara yönelik şiddetin önüne geçilmesi için “Kadınların Şiddete Uğramadan Yaşayacağı Bir Türkiye” başlığı altında değerlendirmelerde ve vaatlerde bulunulmuştur. Bu doğrultuda kadına şiddet kapsamında yerel ve ulusal bütçeden pay ayrılacağı, kadına şiddetin engellenmesi için kamu politikası izleneceği, ücretsiz danışmanlık gibi uygulamaların hayata geçirileceği, her yıl için en az 5 kadın sığınma evinin açılacağı ifade edilmiştir (CHP, 2011, ss. 62).

2015 Haziran-Kasım Genel Seçim Beyannamelerinde Kadın ve Cinsiyet Eşitsizliği

CHP seçim beyannameleri kronolojik olarak incelendiğinde giderek “kadın” ayrı bir seçmen kitlesi olarak görülmektedir. 2002 seçim beyannamesinde asgari düzeyde ele alınan cinsiyet eşitliği kavramı ve kadın konusu, 2007 ve 2011 seçim beyannamelerinde daha da detaylandırılmıştır. 2015 Beyannamesinde çeşitli başlıklardırılmalar altında cinsiyet kotasına yer verilerek kadın istihdamı detaylandırılmıştır (CHP, 2015a, s. 30). “Kapsayıcı Büyüme”, “Bütüncül Sosyal Politika” ve “Ön Bölüşüm” başlıklarında dahi kadın ve cinsiyet eşitsizliğine vurgular yapılmıştır. “Güçlü Kadın, Güçlü Toplum” başlığı altında kadınlara yönelik istihdam olanaklarının geliştirilmesi, kadınların hâkim ortak olduğu şirketlere Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler (KOBİ) desteklerinde hibe oranını % 50’den % 67’ye çıkarılmasına yer verilmiştir. Aynı başlık altında kadınlara birçok alanda pozitif ayrımcılığın yapılacağı, çalışma yaşamlarının iyileştirileceği, kadınlara yönelik mesleki eğitimlerin artırılacağı ve “eşit işe eşit ücret” anlayışıyla hareket edileceği ifade edilmiştir. Beynamede en dikkat çeken hususlardan birisi, kadınların yönetim kademelerinde daha geniş yer almaları için kamuda cinsiyet kotası, özel sektörde ise teşvik uygulamaları getirileceği ifadesi olmuştur (CHP, 2015a, ss. 82-83).

2015 Haziran seçim beyannamesi ekonomi, siyasi katılım ve eğitim konularında kadınlara yönelik adımlardan bahsetmek mümkündür. Bununla beraber kadınlara yönelik şiddetin engellenmesi kapsamında, karakollar ve aile mahkemelerinde aile içi şiddet birimleri oluşturulacağı belirtilmesiyle beraber, bu birimlerde görev yapacak personelin eğitilmiş ve donanımlı olmasının sağlanacağı belirtilmiştir. Ek olarak, şiddet mağduru kadınlara, barolarla iş birliği içinde, 7 gün 24 saat hukuki destek verileceği ifade edilmiştir. Kadınlara yönelik olarak, Kadın-Erkek Eşitliği Genel Müdürlüğü kurulacağı ve TBMM’deki Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu’nun, Kadın-Erkek Eşitlik Komisyonu olarak değiştirileceği ifade edilmiştir. Meclis düzeyinin yanı sıra, mahalli düzeyde de kadın komisyonlarının kurulacağı da belirtilmiştir. Bununla beraber mahalli kadın komisyonlarına, Belediye Meclisi toplantılarına katılma hakkının tanınacağı, Kent Konseyleri Kadın Meclisleri’nin yaygınlaştırılıp güçlendirileceği ifade edilmiştir (CHP, 2015a, s. 85).

2015 Haziran beyannamesi ile “Önce Yurttaşlarımızın ve Ülkenin Güvenliği” başlığı altında dahi kadınlara yer verilmiştir (CHP, 2015a, s.101). Beynamede kadın haklarına yapılan bölgesel vurgulara devam edilmiştir. “Orta Doğu’da Model Ülke Türkiye” başlığı altında “laikliğe, kadın-erkek eşitliğine ve insan haklarına vereceğimiz önemle Türkiye’yi bölgesinde ilham kaynağı olan bir ülke yapacağız.” ifadesine yer verilmiştir (CHP, 2015a, ss. 181-182). Dünya’ya Açık Dış Politika başlığı ve Daha Adil Bir Dünya başlığı altında da kadın haklarına değinmiştir. Dünya’ya Açık Dış Politika başlığında Türkiye insan haklarına, demokrasiye, eğitime, teknolojiye, kadınlara, sanata önem veren bu ailenin parçası olmalıdır ifadesine yer verilmiştir (CHP, 2015a, s. 174). Daha Adil Bir Dünya başlığında, Dünya’da yoksullukla mücadele eden, kadın haklarını savunan ve hukukun üstünlüğünü öne çıkaran bir düzen kurulmasına yönelik uluslararası girişimlerin destekleneceği belirtilmiştir (CHP, 2015a, s. 180). Kasım ayında yinelenen beynamede haziran bildirgesindeki ifadeler muhafaza edilerek, “Suriyeli Genç Nüfus Ve Eğitim” başlığı eklenmiş ve başlık altında çocuk evliliklerinin önüne geçmek ve kız çocuklarının okullaşma oranlarını artırmak için yerel ve uluslararası kuruluşlarla yakın iş birliği içinde çalışacağız ifadesine yer verilmiştir (CHP, 2015b, s. 207).

2018 Genel Seçim Beyannamesinde Kadın ve Cinsiyet Eşitsizliği

CHP 2018 Seçim Beyannamesi incelendiğinde önceki beyannamelerden büyük farklılıklar getirdiği söylenemez. Aynı çizgide ilerleyen seçim beyannamesi özellikle kadınlara eğitim, sağlık, istihdam, ekonomi ve siyasi katılımlarda tanınacak pozitif ayrımcılığa dikkat çekmiştir. Ek olarak “Orta Doğu” başlığı revize edilmiş “Orta Doğu ve Doğu Akdeniz” başlığı olarak belirlenmiştir. Bu başlık altında Türkiye’yi laikliğe, kadın-erkek eşitliğine, sosyal haklara ve hukukun üstünlüğüne bağlı, Orta Doğu ülkeleri için model teşkil edecek, kalkınmış bir bölgesel güç haline getirileceği ifade edilmiştir (CHP, 2018, s. 125). Beynameye “Katılımcı Yerel Yönetimler” başlığı eklenerek yerel yönetimlerde seçimle göreve gelen karar organlarında kadın ve gençlik kotasının uygulanacağı ifade edilmiştir (CHP, 2018, s. 143). Pozitif ayrımcılık uygulamasının her alanda hayata geçirilmesi ve kadınların katılımlarının artırılması seçim beyannamelerinin ortak niteliğidir (CHP, 2018, ss. 66-67).

Bu doğrultuda özellikle kadınlara yönelik kamuda istihdam kotasının uygulanacağını ifade edilmesi, kadınların yeteneklerinin ortaya çıkarılmasının amaçlanması, kadın bakanlığının kurulması ve bu bakanlıkta %70 kadın istihdamının amaçlanması, kadınların sendikal katılımlara teşvikinin sağlanması, kadınlara yönelik doğum ve doğum sonrası şartların iyileştirilmesi seçim beyannamesinde ifade edilmiştir (CHP, 2018, s. 180). Hakça paylaşım başlığında aile maaşının bağlanacağı ve maaşın kadınların hesabına gönderileceği belirtilmiştir. Eğitim konusunda kız çocukları için burs ve ailelerin teşviki sağlanacakken kız çocuklarının okullaşma oranının yükseltilmesinin hedeflendiği belirtilmiştir (CHP, 2018, ss. 89-90). Eğitimde karma eğitim düzenine aykırı uygulamalara son verileceği de belirtilmiştir (CHP, 2018, s. 97). Toplumsal açıdan “Kutuplaştırmayan, Barıştıran Siyaset” başlığı altında her türlü farklılıkların ve temelde cinsiyet farklılıklarına değinilerek eşitlik kavramı üzerinden toplumsal yapının oluşturulacağı ifade edilmiştir (CHP, 2018, s. 111).

Sonuç Tartışma ve Öneri

İki partinin de seçim beyannamelerinde kadınlara ve kadın sorunlarına gittikçe artan oranlarda önem verildiği görülmektedir. Ak Parti kadınlara yönelik büyük bir eşitsizlik ve ayrımcılık kaynağı olan başörtü sorununa ve sorunun nasıl çözülebileceğine ilk iki seçim beyannamesinde yer vermemişken, 2015 ve sonrasında özellikle bu sorunu çözerek kadınlara yönelik büyük bir eşitsizliğin ve ayrımcılığın kaldırıldığını seçim beyannamesinde ifade etmiştir. CHP, böyle bir sorunun varlığına değinmemiş ve bu soruna karşı çözüm önerisi geliştirmemiştir. Partilerin başörütüsüne yaklaşımlarında dönemin şartlarıda göz önünde bulundurulmuştur.

Cinsel yönelim konusuna Ak Parti değinmezken, CHP 2011 ve sonrası seçim beyannamelerinde yer vermiştir. Seçim beyannamelerine göre Ak Parti kadının aile ve toplumdaki rollerinin sürdürmenin yanı sıra ekonomideki rollerini sürdürmesinin sağlanmasını esas almaktadır. Kadının istihdamı ve girişimciliğine yönelik uygulamalarda kadının annelik ve ailenin bir bireyi olma rolünü esas alan düzenlemelerle kadın istihdamını teşvik etmiştir. Her iki partinin beyannamelerinde kadın ve sorunları 2011 ve sonrasında daha detaylı olarak yer almıştır. Bu durum her iki parti tarafından kadınların önemli bir seçmen kitlesi olarak görüldüğünün kanıtıdır. Kadın konusu her iki partinin de seçim beyannamesinde kadın istihdam, girişimcilik, hak ve özgürlükler, aile, gençlik, eğitim ve sosyal güvenlik gibi çeşitli başlıklar altında ele alınmıştır. Ak Parti'nin, kadının çalışması ve eğitimine yönelik politikalar üretmesi ve vaatlerde bulunması, özellikle de kadınların çalışma hayatındaki rollerine yaptığı vurgular Ak Parti'nin, geleneksel muhafazakâr bakış açısından belli noktalarda uzaklaştığını göstermektedir. Fakat genel çerçevede kadının halen birey olarak görülmesinden ziyade, ailenin bir parçası, anne ve eş olarak vurgulanması muhafazakâr bakış açısının etkilerini göstermektedir. CHP beyannamelerinde, kadınlara ayrı bir parantez açarak, kadın sorunlarının çözülmesi ve toplumda cinsiyet eşitsizliğinin ortadan kaldırılması için birçok yaklaşımda bulunmuştur. CHP'nin bu yaklaşımı bazı seçim beyannamelerinde, geleneksel söylemlerle ifade edilmiştir. Ak Parti kadın-erkek eşitliğinin sağlanmasına yönelik kadınlara pozitif ayrımcılık yapılmasını savunurken, siyasette kadınlara kota ayrılması gibi bir düzenlemeyi savunmamıştır. CHP ise, kadınlara siyasette temsil için kota ayrılmasını ve buna yönelik Siyasi Partiler ve Seçim Kanunu'nun değiştirilmesini önermiştir. Kız öğrenciler için ailelere ödenen paraların erkek öğrencilere ödenen yardımlardan fazla olması ya da kadın çalışanlara yönelik olarak getirilen teşviklerin fazla olması örnek verilebilir. Ak Parti seçim beyannamelerinde yaptığı uygulama ve aldığı tedbirlerle eğitimde ve istihdamda eşitsizliğin giderilmesine yönelik başarılar elde ettiğini seçim beyannamelerinde savunurken, kadına yönelik şiddet konusunda herhangi bir başarı veya buna yönelik istatistikî veriler paylaşmamıştır.

Toplum nezdinde belirginleşen sorunların ve özellikle de “eşitsizlik” olarak atfedilen durumların tespitinden çözümüne kadar ki sürecin baş aktörlerinden birisi siyasi partilerdir. Özellikle cinsiyet kavramının toplumsal gelenekler ve roller üzerinden biçimlenerek belirli bir eşitsizlik alanı oluşturması, siyasilerin üzerinden durması gereken bir alanı ön plana çıkarmaktadır. Bu minvalde Türkiye’de 2002 yılından bu yana iktidar ve ana muhalefet partisinin genel seçim beyannameleri incelendiğinde cinsiyet eşitsizliği bağlamında kadınların sorunlarına, haklarına ve maruz kaldıkları eşitsizliklere siyasilerin daha fazla eğildikleri görülmektedir. Bu bağlamda kadına yönelik eşitsizliklere siyasetin yönelmesinde Terkan’a (2010, s. 121) göre kadınların önemli bir seçmen kitlesi olduğu

gerçeğinin ön plana çıkması etkili olmuştur. Kadınların hayatın her alanında yer edinmesi gerekliliğine vurgu yapan Erzen’e (2019, s. 31) göre ise, kadınların toplumda sınırları çizilmiş bir alana hapsedilmiş olması toplumun ilerlemesi önündeki engellerden biri olarak görülmekte; bu nedenle kadının kamusal ve siyasi alanda güçlendirilmesi gerekmektedir. Sonuç olarak siyasi partilerin ve akademik çalışmaların kadın hakları, kadın-erkek eşitsizliğinin giderilmesi ve “eşitlik” kavramları üzerinde daha fazla durarak, sorunların tespitinden çözümüne kadar ki sürece ışık tutmaları gerekmektedir. Özellikle Türkiye’de kadın konusu ve cinsiyet eşitsizliğinin siyasi partilerin söylem, parti programı ve seçim beyannamelerine girişi üzerine yapılacak çalışmalar ilgili konuların kronolojik gelişim ve değişimini ortaya çıkarabilecektir. Bu minvalde kadın kolları gibi örgütlü yapılanmaların siyasi partilerin söylem ve uygulamalarına ne zaman yansıdığı gibi konular üzerine yapılacak çalışmalar ilgili alan üzerinde önemli faydalar sağlayacaktır.

Yazarların Katkı Oranı

Bu makaleye birinci yazarın %50, ikinci yazarın %50 oranında katkısı vardır.

Çıkar Çatışması

Bu çalışmada çıkar çatışması teşkil edebilecek bir durum yoktur.

Kaynaklar

- Adalet ve Kalkınma Partisi. (2002). *Ak Parti 2002 genel seçim bildirgesi*. <https://www.akparti.org.tr/media/318780/3-kasim-2002-genel-secimleri-secim-beyannamesi-sayfalar.pdf> adresinden 05.06.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Adalet ve Kalkınma Partisi. (2007). *Ak Parti 2007 genel seçim bildirgesi*. <https://www.akparti.org.tr/media/318777/22-temmuz-2007-genel-secimleri-secim-beyannamesi-sayfalar.pdf> adresinden 08.06.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Adalet ve Kalkınma Partisi. (2011). *Ak Parti 2011 genel seçim bildirgesi*. <https://www.akparti.org.tr/media/318778/12-haziran-2011-genel-secimleri-secim-beyannamesi-1.pdf> adresinden 10.06.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Adalet ve Kalkınma Partisi. (2015). *Ak Parti 2015 genel seçim bildirgesi*. <https://www.akparti.org.tr/media/318795/7-haziran-2015-edited.pdf> adresinden 14.06.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Adalet ve Kalkınma Partisi. (2018). *Ak Parti 2018 genel seçim bildirgesi*. <https://www.akparti.org.tr/media/318779/24-haziran-2018-cumhurbaşkanlığı-secimleri-ve-genel-secimler-secim-beyannamesi-sayfalar.pdf> adresinden 16.06.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Amman, M. T. (2012). Toplumsal boyutlarıyla cinsiyet-sosyal, bilimsel yaklaşımlar. M. F. Bayraktar (Ed.). *Dini ve toplumsal boyutlarıyla cinsiyet I*. içinde (ss. 13-55). İstanbul: İslami İlimler Araştırma Vakfı ve Ensar.
- Baltacı, A. (2017). Nitel veri analizinde Miles-Huberman Modeli. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 1-14.
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: nitel bir araştırma nasıl yapılır?, *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388.
- Bingöl, O. (2014). Toplumsal cinsiyet olgusu ve Türkiye’de kadınlık. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* 2014(3), 108-114.

- Cumhuriyet Halk Partisi. (2002). *CHP 2002 genel seçim bildirgesi*. <https://chp.azureedge.net/b6bdceb40e6f4f4d8fe40f11ce4cbd30.pdf> adresinden 16.06.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Cumhuriyet Halk Partisi. (2007). *CHP 2007 genel seçim bildirgesi*. <https://chp.azureedge.net/a8a787fdd8024b5e8753a33a81fd0a40.pdf> adresinden 18.06.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Cumhuriyet Halk Partisi. (2011). *CHP 2011 genel seçim bildirgesi*. <https://chp.azureedge.net/2a443c86b19546e7b44a41bd05750242.pdf> adresinden 20.06.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Cumhuriyet Halk Partisi. (2015a). *CHP Haziran 2015 genel seçim bildirgesi*. <https://chp.azureedge.net/41d1fed67c144d45b4b3d5f770e3e243.pdf> adresinden 22.06.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Cumhuriyet Halk Partisi. (2015b). *CHP Kasım 2015 genel seçim bildirgesi*. <https://chp.azureedge.net/1ad6a863883e456ea3eb6c84db38c771.pdf> adresinden 22.06.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Cumhuriyet Halk Partisi. (2018). *CHP 2018 genel seçim bildirgesi*. <http://secim2018.chp.org.tr/files/CHP-SecimBildirgesi-2018-icerik.pdf?v=3> adresinden 25.06.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Demirbilek, S. (2007). Cinsiyet ayrımcılığının sosyolojik açıdan incelenmesi. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 44(511), 12-27.
- Erdoğan, D. (2016). Siyasi partilerin temsili demokrasi üzerindeki. *İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2(3), 59-74.
- Erol, M. (2008). Toplumsal cinsiyetin tutumlar üzerindeki etkisi. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 32(2), 199-219.
- Erzen, M., Ü. (2019). Siyasette cinsiyet eşitsizliği. *Asya Studies-Academic Social Studies/Akademik Sosyal Araştırmalar*, 2(8), 21-32.
- Gürhan, N. (2010, 26-28 Kasım). *Toplumsal cinsiyet ve "İslami Feminist" söylem*. Bilim, Ahlak Ve Sanat Bağlamında Çağdaş İslam Algıları Uluslararası Sempozyum, Samsun. <https://docplayer.biz.tr/6424805-Toplumsal-cinsiyet-ve-islami-feminist-soylem.html> adresinden 01.06.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Heywood, A. (2000). *Key concepts in politics*. New York USA: Palgrave.
- Heywood, A. (2011). *Siyasi ideolojiler* (3. Baskı). (Çev. A. K. Bayram, Ö. Tüfekçi, H. İnaç, Ş. Akın ve B. Kalkan). Ankara: Adres.
- Heywood, A. (2013). *Siyaset*. (Çev. B. B. Özipek, B. Şahin, M. Yıldız, Z. Kopuzlu, B. Seçilmişoğlu ve A. Yayla). Ankara: Adres.
- Kabaoğlu, S. Q. (2017). Toplumsal cinsiyet ve siyaset. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(2), 1-4.
- Kadın Adayları Destekleme Derneği. (2017). *Kadın istatistikleri 2017*. <http://ka-der.org.tr/wp-content/uploads/2017/12/kad%C4%B1n-istatistikleri-2017.pdf> adresinden 20.06.2020 tarihinde erişilmiştir.

- Newton, K. and van Deth, J. W. (2014). *Karşılaştırmalı siyasetin temelleri*. (Çev. E. Saraçoğlu). Ankara: Phoenix.
- Maynard, M. (2005). Women's studies. P. Essed, D. T. Goldberg and A. Kobayashi (Ed.), *A Companion to gender studies in* (pp. 29-39). USA: Blackwell.
- Özer, H. (2018). Kadının toplumsal cinsiyet rolleri ve toplumsal cinsiyet rolleri açısından kadın emeğinin değerlendirilmesi. *Tarih Okulu Dergisi*, 11(XXXVII-2), 295-333.
- Savaş, G. (2018). Türkiye’de yaşayan bireylerin toplumsal cinsiyet eşit(siz)liği algısı. *Akdeniz Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi*, 1(2), 101-121.
- Şişman, N. (2012). “İslam ve cinsiyet” meselesi: metodolojik problemler. M. F. Bayraktar (Ed.). *Dini ve toplumsal boyutlarıyla cinsiyet II* içinde (ss. 63-79). İstanbul: İslami Bilimler Araştırma Vakfı ve Ensar.
- Terkan, B. (2010). Siyasi partilerin kadına ilişkin söylem ve politikaları (AKP ve CHP örneği). *Selçuk İletişim*, 6(2), 115-136.
- Türkiye Cumhuriyeti Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2018). *Kadının güçlenmesi strateji belgesi ve eylem planı 2018-2023*. <https://www.ailevecalisma.gov.tr/ksgm/ulusal-eylem-planlari/kadinin-guclenmesi-strateji-belgesi-ve-eylem-planı-2018-2023/> adresinden 02.05.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Turgut, A. Ş. (2019). Türkiye’deki gelir eşitsizliğinin toplumsal cinsiyet, kadının istihdamı ve kadın yoksulluğu açısından değerlendirilmesi. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 38(2), 315-329.
- Tuncel, G. (2020). *Siyasal ayrışma*. Malatya: BİLSAM.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2020). *Bitirilen eğitim durumuna ve cinsiyete göre nüfus 2008-2019*. https://tuikweb.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1018 adresinden 02.05.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2020). *Yönetici pozisyonlarındaki bireylerin cinsiyete göre dağılımı 2012-2019*. https://tuikweb.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1068 adresinden 03.05.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Yayla, A. (2015). *Siyaset bilimi* (2. Baskı). Ankara: Adres.

Extended Abstract

Introduction

While the concept of gender is considered biologically, it is shaped by the culture and the values attributed by the society. While the concept of gender is not addressed solely through the concepts of men and women, it is built on the roles shaped by the society. While these roles assigned to women reveal deficiencies at some points, they fundamentally cause gender inequality. An example of this is the inability of women to enjoy the same rights as men or the insufficient quality of the rights allocated to women. The construction of the social structure on the concept of gender and especially the traditional qualities that shape the concept of gender make the gender inequality perceptible in all areas of society.

Decision makers constitute the solution mechanism of inequalities and problems that arise in the country. Political parties established in line with the goal of power operates for achieving this goal. While political parties fulfill their basic functions, they try to appeal to various bases and groups by fighting for votes and power. The voting anxiety of political parties and their activities in this direction cause them to make various promises and statements. Political parties, taking into account the cyclical structure of the period, try to appeal to the segments in the country that they call or see vote repositories. One of the most important events in democratic regimes is free elections. Particularly, the reflection of the will of the people to the political structure and the transformation of the will of the individual into the will of the political, social and state is of great importance. Political parties, operating in line with the goal of having power in this direction, make various promises to voters to get their votes. The most compact and comprehensive of these promises is seen in the election statements. Particularly, election declarations, which are one of the most important tools of political parties to reach voters, have an important place in producing solutions to the areas defined as problems in society and in showing the ability to produce solutions to the public.

For many years in Turkey, it is possible to speak of efforts to eliminate inequalities formed between women and men. Various opportunities have been created in the fields of education, health and employment, especially with protective approaches for women. When women and men in Turkey and the concept of gender inequality are being discussed; it is possible to talk about traditional approaches. If the statistics in Turkey are examined, the positive effects of preventive interventions against gender inequality may be seen. In this study, how the ruling party Justice and Development Party (JDP) and the main opposition Republican People's Party (RPP) approached the issue of women and gender inequality in the general elections after 2002 was examined by examining the general election declarations. The aim of the study is to reveal with different aspects the approaches of the ruling party and the main opposition party in terms of gender inequality. In addition, a comparative analysis was made in the study by determining the prominent differences in the perception of the parties to this inequality problem.

Method

Within the scope of qualitative research, document analysis was used as a data collection method. In this study, the election statements of the ruling party and the main opposition party in Turkey after 2002 were examined, using descriptive analysis method. The general election statements of the related parties after 2002 were examined in terms of the words women, girls, gender, equality, inequality, sexual orientation, discrimination and headscarf.

Results

Approach to society's problems of The Justice and Development Party which has remained in power since 2002 in Turkey (JDP) is of great importance. In this respect, the election manifestos of the party reveal its basic ideas and rules. The role of the ruling party in the determination and solution of the problems that arise in the society is undeniably important. In order for an issue in society to be solved, first of all, the issue should be described as a problem. In this regard, the Justice and

Development Party highlighted their successful profile to a certain extent by including their promises in their election declarations, as well as their positive initiatives from the time they were in power. The role of the opposition parties as well as the ruling party is also important, from the determination of social problems to the solution of the problems. In this respect, election declarations of the main opposition party are also of great importance. In this framework, the Republican People's Party (RPP) suggested that quotas be allocated to women for representation in politics and that the Political Parties and Election Law be amended accordingly. RPP has examined the issue of women under separate headings in its election declarations, and these approaches of the RPP are mainly expressed in traditional expressions in some election declarations.

While the importance given to women especially in terms of the ruling party is drawing attention, it is possible to talk about attempts and promises to identify and solve the points perceived as problems. It is not possible to mention that the JDP completely abandoned its "conservative" and traditional approaches in addition to its efforts to eliminate gender inequality. As it can be understood from the election declarations of the JDP, besides its positive approach towards women, it also touched on the traditional identity and roles of women. Based on this approach, the ruling party, which is based on positive discrimination against women, did not mention the political quotas for women at the same level. JDP has advocated and implemented positive discrimination against women in education and employment, with the idea that the current position of women will improve by improving the situation and opportunities of women in education and economy. The main opposition Republican People's Party, on the other hand, suggested that quotas be allocated to women for representation in politics and that the Political Parties and Election Law be amended accordingly. The Republican People's Party made many approaches to solving women's problems and eliminating gender inequality in society by opening a separate parenthesis to women in their election manifestos. This approach of the Republican People's Party has been expressed in some election declarations with traditional discourses. Considering the general lines of the election declarations of the two parties, it can be said that both parties see women as a separate constituency (voter group).

Conclusion, Discussion and Recommendations

When considered in the context of the two political parties, both the ruling party and the main opposition party have various similar expressions about men and women. The issues regarding women and women in the election statements of both parties are discussed in more detail in the 2011 and subsequent statements. When general election manifestos of the ruling and main opposition parties since 2002 in Turkey were examined in the context of gender inequality, it seems that both of the political parties pay more attention to women's issues and rights, and inequalities which they exposure. As a result, it is of great importance that political parties and academic studies focus more on women's rights, elimination of gender inequality and the concepts of "equality" and shed light on the process from determining the current problems to their solution.